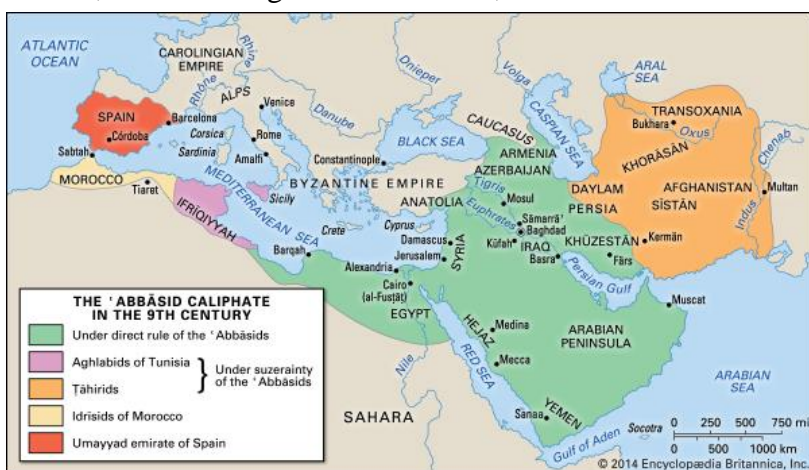

De regeerwijze van de Umayyaden zette bij velen kwaad bloed, vooral bij de Iraanse mawali's (*onderhorigen*). Zij voelden zich halvelings uitgesloten omdat ze wel als moslim werden beschouwd, maar niet als een arabier. Zij verenigden zich met de nakomelingen van Abbas ibn Abd al-Muttalib, een oom van Mohammed en noemden zichzelf Abbasiden. Ze beweerden rechtstreekse afstammelingen te zijn van Abbas en claimden het recht op het kalifaat.

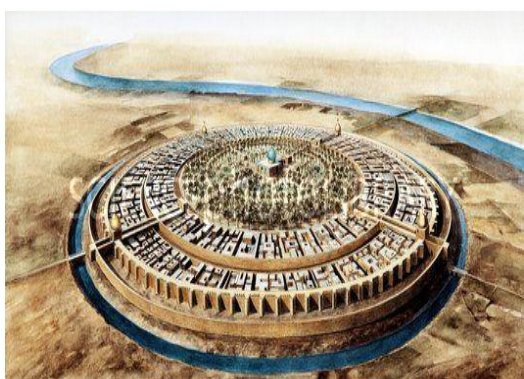
In 751, onder leiding van Abu-Abbas, kwamen de Abbasiden tegen de Umayyaden in opstand in

de streek van Khorassan. Bij die opstand kregen zij hulp van de Perzen, de Sjiieten en de (*Ulamā*)². In hetzelfde jaar, bij de slag aan de rivier Zab werd het Umayyadische leger overwonnen en viel de stad Kufa in handen van de Abbasiden. Na de zege op de Umayyaden kondigden ze een nieuwe tijd van geluk en een correct regeerschap aan. Zij gebruikten lacabs (*eretitels*) om hun devotie aan God te

tonen. Het is door dit gebruik dat de Abbasiden gekend zijn, hun eigen naam was voor hen onbelangrijk op een paar uitzonderingen na. Het is bij deze overwinning dat Abu-Abbas zijn eretitel "*al Saffah*" (*de bloeddorstige*) kreeg.

Abd al-Rahman, lid van de Koninklijke Umayyaden-familie en kleinzoon van de kalief Hisman, wist aan de vervolgingen te ontkomen en vluchtte naar Al Andalus (*het huidige Spanje*), waar hij en zijn opvolgers de zelfstandige dynastie van de Spaanse Umayyadische Kaliefen vormden. Onder de Abbasiden bereikte de Islamitische cultuur haar grootste bloei. Door die bloei werden zij samen met Byzantium, China en India het meest ontwikkelde deel van de wereld. De hoofdstad werd van Damascus naar Bagdad verplaatst, waardoor Mesopotamië het kerngebied werd. Staatkundig viel het rijk in de 9^e eeuw definitief uit elkaar, in bestrijdende delen. Wel bleven zij door de religieuze wijding van het Kalifaat het geestelijk gezag behouden over al deze gebieden.

In 754 werd Abu-Abbas al-Saffah opgevolgd door zijn broer J'far al-Mansur (*de overwinnaar*). Hij legde de eerste fundamenteën voor het Arabisch kalifaat en kon de "*Alid-revolutie*" in Khorassan onderdrukken. Hij liet al zijn mogelijke rivalen uit eigen familie executeren en consolideerde het Abbasidische gezag over het volledige gebied.

Op de westoever van de Tigris liet hij tussen 763 – 767 een nieuwe stad bouwen en gaf haar de naam Medinat es-Salam (*stad van de vrede*). Deze ronde stad met een diameter van 2.5 km was volledig

omringd door 3 muren en een ringgracht. De muren hadden op sommige plaatsen een hoogte van 30 m welk voor een optimale verdediging zorgde. Het werd een belangrijk handelscentrum. Door het gevolg van verwoestingen, overstromingen en verval is er niet veel meer van over.

Voetnoot

1. *Ante Hijra*: begin van de islamitische jaartelling, is één dag na de vlucht van de profeet Mohammed van Mekka naar Medina op 15 juli 622. Een islamitisch jaar telt minder dagen, zij houden rekening met het aantal maancycli (+-354).
2. *Ulama's*: werden aanschouwd als de bewakers van de islamitische wetten en zorgden ervoor dat de kalief geen oneerbare wetten voorschreef.

In 746 benoemde Al-Mansur zijn zoon al-Mahdi tot zijn opvolger. Alle verdere troonsopvolgers waren rechtstreekse afstammelingen van al-Mahdi. Na een bewind van 150 jaar over Perzië, werden de Abbasiden gedwongen hun macht af te staan aan de lokale Emirs. Om de integriteit van het kalifaat te handhaven werden er verschillende maatregelen genomen, waaronder de *iqta*³. Het waren de Mongolen die in 1259 onder leiding van Hulagu Khan de hoofdstad Bagdad veroverden. Dit betekende het einde van het Abbasidische tijdperk.

Onder de Umayyaden bleven eerst in Syrië de Byzantijnse munten circuleren, in Perzië waren het de Sassanidische munten. Een korte tijd later werden de munten van een merkteken voorzien, daarna werden er religieuze tekens aan toegevoegd. De muntsteden en de namen van de gouverneurs kregen ook hun plaats op de munten. Het is kalief Abd al-Malik (*Umayyaden*) die in 697 besliste om het bestaande monetair stelsel om te vormen naar een nieuw geheel. De benamingen van de verschillende metalen alsook hun standaardgewicht werden bepaald. De gouden munten kregen de naam dinar (*van de Romeinse denarius*) met een standaardgewicht van 4.25 gr (66 grains) en een diameter van +- 19 mm, zilvermunten werden dirham (*van de Griekse drachme*) met een standaardgewicht van 2.97 gr (48 grains) en geen standaardafmeting. Koperen munten kregen naargelang de regio van uitgifte en gebruik verschillende benamingen, “fols, falus, fals” (*van de Romeinse follis*), zij kregen geen standaardgewicht toegekend, het gewicht varieerde van munthuis tot munthuis. Alle iconografische vormen op de munten verdwenen om plaats te maken voor religieuze teksten die in het (*Kuffic*)⁴ werden geschreven.

Na de overwinning op de Umayyaden bleven de Abbasiden het bestaande monetair systeem behouden.

Een vroege Abbasidische dinar uit de periode 135-136 AH /752-753 AD

We mogen aannemen dat de vroegste Abbasidische dinars rond 750 nog in Damascus of Kufa werden geslagen. Het is bij de bouw van hun nieuwe hoofdstad Bagdad dat het munthuis werd overgebracht.

Eerste veranderingen vinden we rond 817, de formule, muntplaats en jaartal⁵, werden op de keerzijde toegevoegd. Verschillende munthuizen plaatsten tussen 821-829 deze formule nu op de voorzijde van hun munten. Het standaardgewicht van 4.25 gr bleef ongewijzigd.

Voor de dirham werd tot 762 hetzelfde ontwerp gebruikt, daarna kreeg de keerzijde van de dirham een aanpassing, de centrale tekst, de Kalimah⁶ met de Soera⁷ 112 kreeg een nieuwe tekst in 3 lijnen “*Mohammed rasoel Allah*”. Later vindt men varianten die door verschillende munthuizen werden gebruikt.

De naam van de heerser kwam op de drachme niet voor, wel werd de naam van de mogelijke opvolger geplaatst. Anderen plaatsten de naam van een lokale of provinciale gouverneur, vizier of andere autoriteit. Later werden er geïsoleerde letters en andere symbolen aan toegevoegd. Ook hier werd het gewicht van 2.97 gr behouden.

Voetnoot

- Iqta: deze regeling hield in dat een plaatselijke leider tijdelijk het staatsinkomen van een gebied niet naar Bagdad hoefde te sturen. Hij mocht het zelf gebruiken in ruil voor het uitvoeren van het burgerlijk en militair bestuur over zijn gebied alsook de betaling van de troepen.*
- Kuffic: is een hoekige schrijfwijze en heeft niet de gebruikelijke punten op de letters. Deze schrijfwijze is ontstaan in Kufa en werd gebruikt in de vroegste Mohammedaanse tijd. Rond de 10^e eeuw gebruikte men het Nashki (ronder schrift) dat door de Vizier Ibn Muqlah werd geperfectioneerd. Rond 1200 zijn alle munten in het Nashki.*
- Jaartallen werden steeds voluit geschreven, beginnend met de eenheden, tieltallen om met de honderdtallen te eindige. Het is pas rond 1300 dat men cijfers zal gebruiken.*
- De Kalimah: letterlijke betekenis “het woord” van het islamitisch geloofsbelijdenis.*
- Soera: is een hoofdstuk uit het heilig boek van de Islam, de Koran.*

Op enkele uitzonderingen na waren alle dinars en dirhams van een zeer goede kwaliteit. Koperen munten werden overvloedig uitgegeven, waarbij elk munthuis een eigen ontwerp en gewicht hanteerde.

Fals, Mûsâ ibn 'Abd-allâh, 138 AH/ 755AD, muntplaats Halab (Aleppo), 4.01 g

In de periode 833-892 ondergingen de goud- en zilvermunten nog een standaardisatie. Elke munt moest de muntplaats, datum en de naam van de Kalief dragen, wat niet weglief dat men toch nog in sommige gevallen de naam van de mogelijke opvolger plaatste. De stempels werden centraal aangemaakt in Medinat al-Salam. Hierdoor mogen we stellen dat daar waar geen muntplaats op de munten voorkwam, deze in de hoofdstad werden geslagen. Het standaardgewicht bleef ongewijzigd voor de dinar. Uitzonderlijk, tijdens de regeerperiode van al-Ma'mûn zakte het gewicht naar 4.15 gr. Bij de dirhams varieerde het gewicht van 2.5 tot 3.3 gr. De kwaliteit voor beide muntsoorten was nog steeds goed. Na de dood van al-Wathîq in 846 gaat de kwaliteit bij de dirham sterk achteruit, te wijten aan het gebruik van versleten stempels. Tot in 864 werden de koperen munten nog enkel in lokale munthuizen geslagen.

*Dirham AR, al-Rashid ibn al-Mahdi, 190AH /805 AD ,
Muntplaats al-Muhammadiyya, 2.93 gr*

Tussen 892-945 kenden de goud- en zilvermunten nog een grotere aanpassing. Het standaardgewicht voor de dinar werd niet meer gehandhaafd waardoor het gewicht varieerde tussen 4.1 en 4.3 gr. Vanaf 932 vinden we zelfs gewichten van minder dan 3 gr tot 7 gr. De dirhams kregen cirkelvormige ornamenten op de voor- en keerzijde.

*Dinar AV, Al Mu Tasim, 218-227AH / 833-841 AD, muntplaats Surr-Man-ra'a,
eerste uitgifte van deze muntplaats*

Naar het einde toe, rond 1160, werden er goudmunten van een povere kwaliteit uitgegeven. Ze volgden geen enkele standaard en de gewichten waren zeer uiteenlopend van 1.5 gr tot 15 gr. Het schrift is in Nashki⁴ en zilvermunten kregen het gewicht van 2.8 gr. Rond 1233 waren er enkele munthuizen die terug koperen munten uitgaven, maar ze waren van een slechte kwaliteit. Alle munttypes droegen de naam van de heersende kalief.

Dinar geslagen te Bagdad in 556 AH /1160AD

De analyse van Abbasidische munten vraagt, omdat het in Arabisch is, toch wel enige ervaring. In eerste instantie is het belangrijk dat men te weten komt waar en in welk jaar deze munt geslagen werd. Met deze gegevens kunnen we de heerser achterhalen. Al deze gegevens vinden we terug in de Bismillah⁸.

Indien men letter per letter vertaalt is men gedoemd tot mislukken, men moet het woord steeds als een geheel bekijken ” fotografische analyse”. Voor de jaartallen moet men enerzijds rekening houden dat deze steeds beginnen met de tientallen om te eindigen met de honderdtallen anderzijds dat zij volgens de islamitische jaartelling (AH) vermeld zijn. Men start rechts bovenaan en leest tegenwijzerzin in.

Zoals men zegt “Een afbeelding zegt meer dan duizend woorden”.

Omrekening jaartal AH naar AD.

Op onze munt lezen we het jaartal 157.

Elke volle honderd jaar krijgt een coëfficiënt van 3 ($1 \times 3 = 3$)

De tientallen krijgen voor elke $33^{1/3}$ jaar een coëfficiënt van 1 ($57 = 1$)

beide coëfficiënten optellen ($3+1= 4$), aftrekken van $157 -4 = 153$ hierbij 622 bijtellen, geeft ons 775 AD

Centrale tekst: “Kalimah” in 3 regels: Er is geen God behalve Allah, hij is enig, hij heeft geen gelijke.

Deze munt wordt toegeschreven aan Kalief Mansur (754-775)

Omschrift: “Bismillah” In de naam van Allah deze dirham werd geslagen te Medinat-es-Salam (Bagdad) in het jaar honderdzevenenvijftig.

Voetnoot

8. Bismillah: omschrift van de munt en heeft een vaste standaard “In de naam van Allah werd geslagen deze dinar / dirham geslagen te ... in het jaar”

Bronnen

- Onbekend maakt onbemind, munten in de wereld van de islam door L. Boezelijn – 1988
- Islam and the near East van Michael Broome
- A handbook of islamic coins van Michael Broome
- Arabic Coins and how to read them by Richard Plant - 1973
- A manual of mussalman numismatics van Oscar Codrington
- Checklist of Islamic coins van Steven Album
- The Abbasid Coinage System van Bates Michael L.
- Islamic history through Coins van Bacharach J.L.
- La lecture des monnaies omeyyades et abbasides van Jacques Druart - 2012
- Die Abbasiden van Irmgard Zingelmann

ABBASIDEN Al Mansur 754-775, AR Dirham 5g. Mitch.142

Vz: in het midden, de Kalima in 3 lijnen – lā illah illā | Allah Wahdadu | lā sherīk lahu
(*er is geen God boven Allah | Hij is alleen | er is geen partner voor hem.*)

omschrift, Bismillah, in de naam van Allah deze dinar werd geslagen in Madinat al Salam in het jaar 152 (759)

Kz: centraal in 3 lijnen – Mohammed | rasul | Allah
(*Mohammed | is de boodschapper | van Allah*)

Omschrift, tekst uit de Koran

Afbeelding: eigen verzameling

ABBASIDEN Al Mansur 754-775, AR Dirham 2.9g. Mitch.147

Vz: in het midden, de Kalima in 3 lijnen – lā illah illā | Allah Wahdadu | lā sherīk lahu
(*er is geen God boven Allah | Hij is alleen | er is geen partner voor hem.*)

omschrift, Bismillah, in de naam van Allah deze dinar werd geslagen in Al Basra in het jaar 144 (761)

Kz: centraal in 3 lijnen – Mohammed | rasul | Allah (*Mohammed | is de boodschapper | van Allah*)

Omschrift, tekst uit de Koran

Afbeelding: eigen verzameling

ABBASIDEN Al Mansur 754-775, AR Dirham 2.9g. Mitch.146

Vz: in het midden, de Kalima in 3 lijnen – lā illah illā | Allah Wahdadu | lā sherīk lahu
(*er is geen God boven Allah | Hij is alleen | er is geen partner voor hem.*)

omschrift, Bismillah, in de naam van Allah deze dinar werd geslagen in Madinat Al Salam in het jaar 158 (774)

Kz: centraal in 3 lijnen – Mohammed | rasul | Allah ; (*Mohammed | is de boodschapper | van Allah*)

Omschrift, tekst uit de Koran

Afbeelding: eigen verzameling

ABBASIDEN Al Hadi 785-786, AR Dirham 2.8g. Mitch.171

Vz: in het midden, de Kalima in 3 lijnen – lā illah illā | Allah Wahdadu | lā sherīk lahu
(*er is geen God boven Allah | Hij is alleen | er is geen partner voor hem.*)

omschrift, Bismillah, in de naam van Allah deze dinar werd geslagen in Madinat al Salam in het jaar 169 (756)

Kz: centraal in 4 lijnen – Mohammed | rasul | Allah | Al Hadi ; (*Mohammed | is de boodschapper | van Allah | Al Hadi*)

Omschrift, tekst uit de Koran

Afbeelding: eigen verzameling

ABBASIDEN Al Mahdi 775-785, Cu, Fols 0.6g. Mitch.170 (vermoedelijk)
Vz: in het midden, de Kalima in 3 lijnen – lā illah illā | Allah Wahdadu | lā sherik lahu
(er is geen God boven Allah | Hij is alleen | er is geen partner voor hem.)
omschrift weggeknipt – vermoedelijk geslagen in Al Kufa in 167 (783)

Kz: centraal in 3 lijnen – Mohammed | rasul | Allah (Mohammed | is de boodschapper | van Allah)
Omschrift weggeknipt
Afbeelding: eigen verzameling

Zij regeerden in de provincie Khorassan in de periode 821- 923 tijdens het bewind van de Abbasiden

TAHIRIDEN - Talha ibn Tahir 822-828. Cu, Fols 1.82g.

SAFFARIDEN - Abu Ja'far Ahmad bin Muhammad Talha ibn Tahir 923-828, Cu, Fols 2.39g.

Afbeelding: eigen verzameling

Deze types circuleerden nog een tijd in Perzië

SASSANIDEN - Khusro II, AR, drachme

Afbeelding: eigen verzameling

Deze types circuleerden nog een tijd in Syrië

BYZANTIJNEN - Heraclius, Cu, Follis

Afbeelding: eigen verzameling

Deze types circuleerden nog een tijd in Perzië

ARABO - SASSANIDEN – Abdallah ibn Qahtaba, AR, ½ Drachme

Afbeelding: eigen verzameling

Deze types circuleerden nog een tijd in Syrië

ARABO - BYZANTIJNEN – Constans II, Cu, Follis

Afbeelding: eigen verzameling